

CZU: 37.01

DOI: 10.36120/2587-3636.v22i4.122-129

PRACTICA EDUCAȚIONALĂ – FACTOR DE REALIZARE A INVESTIGAȚIILOR PEDAGOGICE

Vasile PANICO, conf. univ. dr.

<https://orcid.org/0000-0002-4431-1770>

Catedra Pedagogie și Metodica Învățământului Primar
Universitatea de Stat din Tiraspol (cu sediul la Chișinău)

Rezumat. Articolul abordează problema relațiilor dintre activitatea științifică și practica educațională. În baza analizei surselor științifice și practicii educaționale au fost elucidate unele aspecte ale interrelației dintre activitatea științifică și practica educațională: raportul dintre modelele-ideale psihopedagogice și practica educațională; limitele aplicative ale produselor științifice; asigurarea teoretică și empirică a cercetărilor pedagogice; raportul dintre activitatea teoretică și cea tehnico-constructivă a cercetătorului; adaptarea și readaptarea permanentă a produselor științifice la practica educației formale, nonformale și informale; raportul dintre determinismul extern/sociopractic și determinismul intern al subiecților educaționali în realizarea cercetărilor pedagogice.

Cuvinte-cheie: cercetarea pedagogică; practica educațională; relațiile dintre activitatea științifică și activitatea practică educațională; determinismul extern/sociopractic și determinismul intern; semnificația produselor/rezultatelor cercetării.

EDUCATIONAL PRACTICE - FACTOR OF CARRYING OUT PEDAGOGICAL RESEARCH

Abstract. The article addresses the issue of the relationship between scientific activity and educational practice. Based on the analysis of scientific sources and educational practice, some aspects of the interrelationship between scientific activity and educational practice were elucidated: the relationship between psycho-pedagogical ideal models and educational practice; the application limits of scientific products; theoretical and empirical provision of pedagogical research; the relationship between the theoretical and technical-constructive activity of the researcher; permanent adaptation and readaptation of scientific products to the practice of formal, non-formal and informal education; the relationship between external / socio-practical determinism and the internal determinism of educational subjects in conducting pedagogical research.

Keywords: pedagogical research; educational practice; the relations between the scientific activity and the practical educational activity; external determinism / psycho-practice and internal determinism; significance of research products / results.

Introducere

Între activitatea de cercetare și activitatea practică educațională există permanent raporturi/relații interdependente. În cadrul investigațiilor pedagogice se descoperă și se elaborează noi idei, concepte, principii și reguli, conținuturi, metode și procedee, forme și mijloace educaționale, care continuă să se aplice/utilizeze în dezvoltarea științelor educației și în modificarea activității educaționale/sociopractice. Inițial, practica educațională se creează și se modifică, la nivel de personalitate, grupuri, comunități de oameni și societate, în planul mintal/planul conștiinței. În continuare, ea obține substrat sociopractic.

Unele aspecte referitor la interrelația științei și practicii educaționale

Prin schimbarea intențiilor de comportare/planului intern al comportării, cercetătorul modifică activitatea practică educațională în baza unor interese/necesități de semnificație socioumană și de semnificație personală. În acele cazuri/situații, când semnificația sociopractică și cea personală a cercetătorului reciprocitează pozitiv, transformarea modelelor-ideale de activitate sau comportamentul virtual este, la fel, unul pozitiv și favorizează benefic modificările rezultative ale practicii educaționale. În unele circumstanțe semnificația sociopractică se află în disonanță/divergență și nu relaționează pozitiv/favorabil cu semnificația personală a cercetătorului. Ca urmare, activitatea de implementare a rezultatelor cercetărilor pedagogice contribuie, în astfel de situații, la promovarea unor decizii și acțiuni de ordin negativ, lipsite de sens rezultativ. În continuare, ilustrăm un aspect important referitor la interrelația științei și practicii educaționale – *supraaprecierea rolului și posibilităților unor idei, teorii, concepte, modele-ideale, metode și procedee, forme* în transformarea benefică a practicii educaționale. Menționăm faptul că atât valoarea teoretică, cât și cea practică a investigațiilor pedagogice posedă anumite *limite aplicative* în dezvoltarea științelor pedagogice și în eficientizarea/îmbunătățirea procesului educațional propriu-zis. Semnificația investigațiilor posedă anumite limite teoretice și practice/praxiologice. Ea este caracteristică obiectului concret supus investigării sau unor aspecte ale lui. De regulă, obiectul investigat posedă influențe mai mult sau mai puțin considerabile asupra altor procese educaționale, care pot fi pozitive sau negative. Deci, apare întrebarea: care sunt limitele acestor influențe asupra semnificației teoretice și practice a investigațiilor educaționale? Concretizăm cele expuse mai sus printr-un exemplu concret: „Formarea capacităților creative la elevii de vârstă școlară mică în cadrul instruirii problematizate. Instruirea problematizată este limitată și condiționată de un șir de factori externi și interni. Aceștia sunt:

- Aplicarea instruirii problematizate în cadrul tuturor disciplinelor de învățământ.
- Subiecții educaționali posedă specificări de dezvoltare psihoeducaționale concrete.
- Problematizarea prevede o diferențiere și individualizare maximă a procesului de instruire.
- Sarcinile și situațiile-problemă necesită o raportare la toți factorii intelectuali ai creativității.
- Preponderent, materia de învățământ pentru clasele primare nu poate fi predată-învățată prin problematizare.
- Volumul de timp utilizat în cadrul instruirii problematizate se majorează considerabil.
- Predispozițiile ereditare și posibilitățile intelectuale, atitudinile și ritmul activității de învățare al elevilor de vârstă școlară mică sunt diverse.

- Creativitatea elevilor posedă diverse aspecte și nivel de dezvoltare generală și specifică (verbală, imaginativă/figurală, muzicală etc.).
- Atitudinile de învățare creativă ale elevilor sunt diverse după conținut, orientare și intensitate” [1, pp. 254-255].

Limitele de funcționare a obiectului de cercetare este reglementat de principiile și regulile particulare, de conținuturile, metodele și procedeele specifice caracteristice fenomenului educațional concret. Arealul funcțional larg este în raport cu conceptele fundamentale pedagogice, legitățile, principiile și formele generale ale educației. Funcționalitatea fenomenului educațional supus investigației este permanent influențat, pe de o parte, de conceptele, legitățile, principiile generale și, pe de altă parte, de cele specifice. Factorii/normativitatea care oferă obiectului de cercetare funcționalitate redusă/limitată nu se răsfrânge asupra altor concepte educaționale. În special, aceste limite sunt caracteristice pentru cercetările aplicative (metodicile pe obiecte).

Privitor la reformarea sistemului educațional din Republica Moldova, destul de frecvent se exagerează, în ultimele decenii, unele produse investiționale: formarea/dezvoltarea creativității la elevi; învățarea în grup/echipe a elevilor; evaluarea produselor învățării; informatizarea procesului educațional; aplicarea metodelor interactive de instruire ș.a. Nimeni nu este împotriva utilizării/aplicării optime, rezonabile a acestor modele-ideale în cadrul procesului educațional. Fiecare model-ideal elaborat și validat experimental *posedă anumite limite de implementare sociopractice*. În cadrul anumitor limite posibile și condiții educaționale rezonabile toate modelele-ideale elaborate în științele educației și validate experimental aduc un beneficiu în dezvoltarea subiecților educaționali (se fortifică benefic procesul și produsul educațional). Trecerea de limitele utilizatorice conduce spre/sau favorizează obținerea unor rezultate nedorite, subiectiv „benefice” de o valoare relativ scăzută. Mai mult decât atât, în unele cazuri se pot obține unele produse/rezultate educaționale pozitive prin eforturi și în unități de timp majore. Ca urmare, randamentul educațional este de o valoare relativ scăzută. Cu regret, foarte puține cercetări academice conțin indicații concrete referitor la limitele aplicării rezultatelor teoretice și practice.

Limitele valorii/semnificației științifice sunt reglate de următorii factori: a) Ce, cum și în ce măsură conceptele/ideile identificate, determinate, stabilite sau elaborate de către cercetător au contribuit sau contribuie la dezvoltarea teoriilor/paradigmelor teoretice prezente la moment în științele pedagogice? b) În ce măsură și cum valorile științifice elaborate/identificate de cercetător inter-influentează cu cele prezente în științele pedagogice? Limitele valorii științifice a investigațiilor *sunt reglementate de obiectul de cercetare*. Influenta noului în calitate de produs științific obținut de către cercetător este perceput, observat și demonstrat experimental în cadrul obiectului supus investigației. Cercetătorul trebuie să demonstreze că obiectul modificat/schimbat reprezintă o nouă viziune, o nouă verigă a adevărului științific. Investigația realizată în limitele obiectului

cercetării posedă două tipuri/modalități de interacțiuni: a) *interne*, se are în vedere relațiile și interacțiunile dintre elementele/componentele obiectului investigat și b) *externe* – cum și-n ce măsură obiectul investigat și modificat influențează pozitiv/favorabil sau negativ asupra altor fenomene pedagogice. *De exemplu*, în examinarea activității de formare a intereselor/atitudinilor cognitive la elevi s-a identificat, în calitate de obiect de cercetare, că procesul de învățare este activat de un sistem *de atitudini directe* sau pur cognitive (tendința de a cunoaște/asimila noi cunoștințe informaționale, de a pătrunde în esența materiei de învățământ, de a îndeplini activități de învățare standard și non-standard/creative etc. La rândul său activitatea de învățare este sau poate fi activată/motivată și de un set de *atitudini indirecte* care oferă procesului învățării semnificație sociopractică (de ordin moral, profesional, ecologic, estetic etc.), care contribuie nemijlocit la educația morală, estetică, ecologică a subiecților educaționali. Deci, prin schimbarea/modificarea benefică a obiectului nominalizat, influențăm pozitiv asupra formării/dezvoltării și a altor conținuturi educaționale.

Limitele semnificației practice sunt perceptibile și se demonstrează prin sporirea/îmbunătățirea *procesului și produselor educaționale* (a sporit nivelul de formare a atitudinilor de învățare, a sporit însușita elevilor, s-au îmbunătățit relațiile de parteneriat școală-familie etc. și în ce măsură). Factorul *măsura creșterii randamentului educațional* reprezintă un indice relativ. În cercetările socioumane observăm/identificăm anumite tendințe sau progrese de sporire, îmbunătățire a procesului educațional și a rezultatelor obținute. Limitele semnificației practice a cercetărilor pedagogice se află preponderent în raport direct cu sistemul de condiții, situații și factorii educaționali de ordin social, pedagogic, psihologic, biogenetic etc.

În baza condiționărilor descrise în ipoteză, cercetătorul presupune și proiectează, în mod mintal, în planul conștiinței, relațiile dintre produsul așteptat și condiționările de modificare teoretică și practică a obiectului investigat. Prima sau primele două condiționări sunt orientate/direcționate spre obținerea noutății și semnificației științifice (determinarea, stabilirea, elucidarea, obținerea, identificarea fundamentelor sau bazelor științifice), care satisfac/asigură în mod amplu funcționalitatea obiectului investigat. Ele sunt de ordin filosofic, pedagogic, psihologic, logic, etc, sociologic etc. Asigurarea teoretică a obiectului investigat nu reprezintă o acțiune care se produce din întâmplare. Asigurarea teoretică reprezintă un proces conștient, bine organizat, direcționat în mod special pentru o bună asigurare/satisfacere funcțională a obiectului supus investigației prin existența relațiilor/interrelațiilor dintre ele. Acele concepte, idei științifice care nu-și găsesc locul în dezvoltarea/modificarea conceptuală și praxiologică a obiectului supus investigației poartă caracter nefuncțional și nu este cazul să fie nominalizate formal de către cercetător în compartimentele – bazele epistemologice ale cercetării, capitolul teoretic și modelul-ideal elaborat.

Scopul cercetării este orientat spre studierea obiectivă și amplă a procesului educațional pentru a obține informații corecte, adevărate sub aspect științific. Scopul cercetării se bazează pe actualitatea științifică și practică a fenomenului educațional supus examinării, care nu satisface pe deplin sau satisface numai parțial nevoile/trebuințele sociopracticului. Componenta aplicativă a scopului cercetării reflectă tendințele cercetătorului de a modifica/schimba pozitiv realitatea educațională în corespundere cu intențiile, planul mintal de acțiuni/modelul-ideal de activitate, care este orientat spre satisfacerea benefică a exigențelor sociopractice și a exigențelor personale.

Experimentul pedagogic formativ este proiectat și direcționat de către activitatea conștientă, creativă și transformativă a investigatorului și prevede reconstruirea realității educaționale [4;5]. Activitatea tehnico-constructivă/creativ-constructivă reprezintă un sistem de acțiuni mintale/modele-mintale a viitoarei activități practice, viitor posibil care poate fi construit realmente. Activitatea practică educațională reprezintă un produs al activității mintale sub formă de intenții, modele-ideale, comportament virtual. Cercetătorul, fundamentându-se pe conceptele, ideile, paradigmele științifice, pe de o parte, și informația referitor la realitatea educațională, pe de altă parte, retransformă în plan mintal/în planul conștiinței posibilă/viitoarea realitate educațională sub formă de modele-ideale, activitate posibilă intenționată a practicii educaționale de pe pozițiile/interesele socioumane și personale. Necesitățile/interesele socioumane își găsesc reflectare în documentele naționale și internaționale cu privire la dezvoltarea și organizarea educației formale, nonformale și informale. Ființa umană retransformă, preventiv în mod mintal/ideal, realitatea educațională, urmată apoi de acțiuni practice concrete [6;7].

Constructul-ideal/modelul-ideal de transformare a procesului educațional se fundamentează pe doi piloni de bază:

- Repererele epistemologice de ordin filosofic, pedagogic, psihologic, etic etc.
- Rezultatele experimentului de constatare și experiența educațională formală, nonformală și informală.

În acele cazuri când se admit, în calitate de repere epistemologice, idei, concepte, axiome care nu relaționează în mod direct cu obiectul supus investigației constructul-mintal/modelul-ideal va purta unele caracteristici eronate. Acestea de pe urmă vor defavoriza procesul și produsul investigațional. Menționăm că rezultatele experimentului de constatare, precum și informația colectată referitor la experiența educațională empirică necesită să fie obiectivă, corectă și adevărată din punct de vedere științific.

Modelele-ideale psihopedagogice necesită, în calitate de construcții mintale a viitoarei practici educaționale, să fie implementate în cadrul experimentului formativ prin respectarea *principiului de adaptare și readaptare la condițiile generale și specifice de realizare a procesului educațional*. În consecință, modelul/modelele-ideale se concretizează și se modifică permanent în calitate de constructe mintale. Deci, modelul-

ideal final, validat experimental, nu este identic cu cel inițial. El se completează cu noi concepte teoretice și normative (idei teoretice, principii și reguli, metode și procedee, conținuturi, forme și condiții organizaționale). Constructele mintale/modelele-ideale pedagogice relaționează în permanență cu realitatea/practica educațională și se condiționează reciproc. În baza cadrului teoretic și praxiologic al modelelor-ideale se elaborează/construiesc noi recomandări, indicații, se formulează decizii, mecanisme de organizare benefică a practicii educaționale. Acțiunile de elaborare, transformare a modelelor-ideale și a practicii educaționale reprezintă factorul de bază în autorealizarea și satisfacerea motivelor/trebuințelor socioumane și personale a cercetătorului. Dacă conceptele teoretice de elaborare a modelului-ideal nu satisfac pe deplin sau nu asigură în mod amplu obiectul supus investigației, iar informația referitor la starea situației practicei educaționale nu este deplină/completă, atunci rezultatele/produsele obținute în cadrul experimentului pedagogic vor purta caracter nereproductiv, eronat. La baza construirii modelelor-ideale se află realitatea educațională concretă, care se derulează în cadrul unor condiții sociopractice generale și specifice. Unitatea/interrelația dintre activitatea științifică și practica educațională poate fi redată astfel:

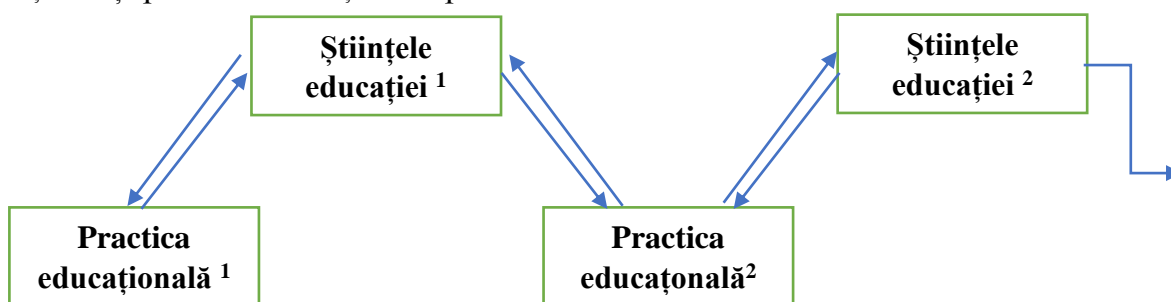

Figura 1. Unitatea/interrelația dintre activitatea științifică și practica educațională [2]

În cadrul activității științifice cercetătorul devine în mod firesc purtător și realizator al intereselor/trebuințelor sociopractice. *Personalizarea trebuințelor înglobează în sine motivul responsabilității și obligativității către activitatea și produsul investigational obținut.*

Toate cercetările în științele pedagogice se încheie cu un set de recomandări, îndrumări, indicații pentru agenții educaționali. Normativitatea educațională recomandată necesită să se raporteze la necesitățile/interesele pedagogilor practicieni, managerilor, factorilor de decizie etc. În caz contrar chiar, chiar și atunci când produsele științifice și practice sunt de o înaltă valoare se „autoconservă” devin nefuncționale pentru majoritatea practicienilor, pentru mediul educațional.

Încă un aspect important referitor la cele expuse mai sus. Rezultatele/produsele cercetării necesită să se *adapteze și readapteze la conținuturile educaționale practice existente*, să-și găsească locul în sistemul educațional sub formă de elemente noi sau modificate/schimbate, care favorizează și îmbunătățește activitatea practică a agenților educaționali. Astfel, produsele cercetărilor pedagogice se transformă în motive, intenții

de activitate a pedagogilor practicieni și a subiecților educaționali. Descoperirile științifice necesită să-și găsească *suport realizabil* în practica educațională în limitele conceptelor fundamentale, legităților și principiilor, metodelor, procedeele și conținuturilor, condițiilor și formelor generale ale educației și, în special, în limitele posibilităților realității sociopractice. Deci, una din barierele aplicativității produselor științifice în practica educațională o reprezintă condițiile sociopractice de realizare a activității educaționale, care sunt generate de un sistem complex de factori sociali, pedagogici, psihologici, biogenetici, economici etc.

Un alt factor de importanță vitală în realizarea relațiilor dintre știința și practica pedagogică îl reprezintă *determinismul intern* al subiecților educaționali. Subiecții educaționali sunt ființe bio-psiho-sociale de o complexitate extrem de înaltă, care nu pot fi „dresați”, adaptați și readaptați la mediul de viață numai conform *necesităților sociale/determinismului extern*. Ei sunt ființe socioumane de cea mai înaltă complexitate, care posedă necesități/motive, intenții, cunoștințe, abilități, posibilități interne foarte diversificate, care nu pot fi și nu trebuie să fie standardizate în mod deplin conform intențiilor/intereselor externe/determinismului extern. Dacă în cadrul educației ne bazăm numai pe exigențele determinismului extern, alunecăm spre *marxism*, care nu recunoaște rolul determinismului intern. *Determinismul intern reprezintă fundamentul centrării educației pe elev/student*. Educația și instruirea se raportează permanent la posibilitățile bio-psiho-sociale, la zona actuală și proximă de dezvoltare a subiecților educaționali [6]. Următoarea coordonată poartă în linii generale caracter subiectiv, de interes îngust sociopractic. În unele cazuri, pentru a demonstra și argumenta faptul realizării unor schimbări, la prima vedere benefice/pozitive în sistemul educațional, unii factori decizionali impun, prin diverse hotărâri, directive, regulamente, agenților educaționali implementarea unor modele-ideale/proiecte nefondate științific și practic. O altă coordonată valorică constă în manifestarea atitudinii negative, neadecvate a organelor decizionale privitor la dezvoltarea benefică/pozitivă a personalității, a grupelor, comunităților de oameni și societății prin educație.

Produsele științifice se transformă/devin forță motrice a practicii educaționale, iar acțiunile mintale/modelele-ideale se transformă în acțiuni real-practice, dacă ele sunt însoțite de interese/motive semnificative sociopractice și conștientizate valoric de către agenții educaționali. Implementarea produselor științifice necesită să fie însoțite de un sistem de necesități/interese sociopractice rezonabile/pozitive, acceptate de mediul educațional.

Concluzii

Produsele științifice devin funcționale atunci, când ele se implementează în activitatea educațională prin adaptări și readaptări rezonabile în limitele unor condiții favorabile. Produsele științifice care nu-și găsesc aplicativitate teoretică și practică se transformă în rezultate/produse „pasive” și ne semnificative valoric.

Ideile/produsele teoretice devin funcționale dacă: a) se folosesc pentru elaborarea principiilor și regulilor, conținuturilor, metodelor și procedeelelor, formelor și mijloacelor educaționale; b) se integrează în sistemul de idei/concepte, teorii, paradigme prezente în științele educației, prin aceasta se depistează noi relații dintre produsele științifice create și cele prezente în științele pedagogice. Produsele teoretice oferă noi deschideri, direcții și probleme de cercetare. Deci, semnificația teoretică a cercetării posedă doi vectori obligatorii: dezvoltă/modifică conceptele teoretice caracteristice domeniului investigat și servește ca bază în elaborarea normativităților practice. Agenții educaționali modifică, în baza produselor științifice aplicative/practice, activitatea educațională. Pentru a recurge la schimbare, este necesar inițial de „montat” conștiința agenților să fie pregătiți, educaționali din punct de vedere motivațional și practic, de schimbare, pentru a se încadra în acțiunile transformative. Activitatea practicianului necesită să fie însoțită de necesitățile/motivele de acceptare și realizare a noului/schimbării pozitive. Este important ca pedagogul practician să fie convins că noile mijloace de educație și instruire favorizează și sunt benefice în dezvoltarea subiecților educaționali. Astfel, produsele investigațiilor științifice se transformă în acțiuni reale de modificare pozitivă a practicii educaționale și se derulează integrarea științei și a practicii educaționale.

Bibliografie

1. Panico V. Unele probleme actuale ale științelor și practicii educaționale. În: Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, 28-29 februarie 2020. Volumul IV, Educație preșcolară și primară. Chișinău: UST, p. 253-261.
2. Panico V. Statutul epistemologic al pedagogiei. Educația – concept pedagogic fundamental. În: Acta et Commentationes. Științe ale educației. Chișinău, 2019, nr.1(15), Editura UST, p.67- 76.
3. Panico V. Scopul și ipoteza cercetării în științele pedagogice. În: Materialele conferinței științifice naționale cu participare internațională. Volumul II. Pedagogia Școlii Superioare și Psihopedagogie și Didactica învățământului Primar și Preșcolar, Chișinău: UST, 2019, p.79-84.
4. Popa N. ș.a. Ghid pentru cercetarea educației. Iași: Polirom, 2009. 192 p.
5. Silistraru N. Cercerarea pedagogică: Ghid metodologic. Ch.: UST, 2012. 100p.
6. Выготский Л. Педагогическая психология. Москва: Педагогика, 1996. 536 p.
7. Леонтьев А. Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т., Т.2, Москва: Издательство Педагогика, 1983. 318 с.